

(əvvəli ötən sayımızda)

...*Elə həmin il də qədim türk havaları üstündə yazdığım şeirlərdən ibarət “Qurlar ulaşan gecə” adlı bir kitab buraxdım. İlk kitabımın sponsoru indi Azərbaycan Politeknik Universitetində kafedra müdiri olan Rəşad Bayramov oldu. Bu son zamanlarda yazdığım şeirlərdən ibarət ilk kitabımdır. Bundan sonra yarıdıcı dostlarım Arif Əmrəhoğlu və Azər Turan mənə bu mövzuda daha çox yazmağa həvəsləndirməyə başladılar. Azər Turan o zaman “Yeni Azərbaycan” qəzeti nəzdində “Ədəbiyyat əlavəsi” nə rəhbərlik edirdi. O dövrdə gənclər arasında çox populyar bir nəşr idi. Orada nəşr olunan şeirlərimi “Savaş ayələri” adıyla çap etdirdim. Həmin kitabı nəşr edən rəhmətlik Qoşqar Qarayev oradan bir şeir oxuyandan sonra dedi ki, mən səndən nəşrə görə pul almayacam. Yeri cənnətlə olsun, mən onu həmişə minnətdarlıqla anacam, mənim üçün həmişə Qoşqar Kaşqardır, Kaşqar Qoşqar.*

“Savaş ayələri” mənə sözün əsl mənasında məşhurluq gətirdi. Bakıya təzə ayaq basırdım, həmin dövrdə ədəbi mühitin passionariləri Murad Köhnəqala, Rəşad Qaraca, Əsəd Cahangir kimi yenilikçi qələm adamları kitab barədə yazılar yazdılar. Üstəlik Əsəd Cahangir Yazıçılar Birliyinin qurultayında “Savaş ayələri” barədə gürultulu bir çıxış elədi. Yazıçılar Birliyinin katibi, görkəmli ədəbiyyatşünas-alim, böyük türk kişisi, rəhmətlik Arif Əmrəhoğlu da “Savaş ayələri ilə bağlı yazı yazdı, “ruhumun, yaddaşımın, savaşımın kitabı” dedi bu kitabla. Bütün deyilənlərin mahiyyəti ondan ibarət idi ki, “bu şeirlər yenidir, bənzərsizdir, fərqlidir...” Unikal bir ədəbiyyat adamı idi Arif Əmrəhoğlu, böyük Şəhriyar demişken, “ondan sonra dönərgələr doğublar”.

Bundan sonra Rəşad Qaracanın “Yaquar yerləşli zaman” adlı almanaxı nəşr olundu. Yenilikçi gəncliyin az qala pərəstiş etdiyi bu dərgidə mənim haradasa 47 şeirim nəşr

saxlamaq istədiyi Sovet qəliblərinə sığmayan xeyli yeni, fərqli üslublu imzalar gəldi. Bu hal AYB rəhbərliyinin çağdaş ədəbiyyata baxış bucağının müsbətə doğru qismən dəyişməsinə səbəb oldu. Sonradan AYO-ya başibənlilik edənlər siyasi müxalifətin təhriki ilə ədəbiyyatda siyasi müxalifət oyunu oynamağa çalışdılar və bu da təşkilatın iflasına gətirib çıxardı. Ədəbiyyat siyasətinin altında yox, üstündə olmalıdır...

imzası qoyurdum. Modern şeirləri “Yaquar yerləşli vaxt” (növbəti nəşrdə Torqov peyzajı) adıyla bir kitabla topladım, savaş şeirlərini isə (bir çox ədəbiyyatşünaslar onları türkçü şerlər də adlandırır) “Türk əsrinin türküləri” adı altında tərtib etdim. “Yaquar yerləşli vaxt” (növbəti nəşrdə Torqov peyzajı) Yeni Bakının ilk poetik mozaikası, “Türk əsrinin türküləri” isə yeni bir epoxanın əsas möhürü oldu.

Hər iki kitab ədəbi aləmdə

“Torqov peyzajını” daha coşqulu qarşıladı. Xalq şairi Vəqif Səmədoğlunun ön yazısı ilə çıxan bu kitab barədə bütün nəsillərə mənsub yazarlar tərəfindən onlarla yazı dərc edildi. Hətta Türkiyədə yaşayan məşhur tatar şairi və folklorşünası professor Çulpan Zərif monoqrafiya həcmində

döyük qismini çevirdim dilimizə, bunlar ürəyimcə olan tərcümələrdir və düşünürəm ki, ədəbiyyat tariximizdə qalacaq. Pozitiv düşünmək üçün çoxlu başqa kitablar da çevirmişəm, hətta Nursultan Nazarbayevi də. Məncə yarı Tovuzda, yarı Bakıda yaşayan bir qələm adamı üçün heç də

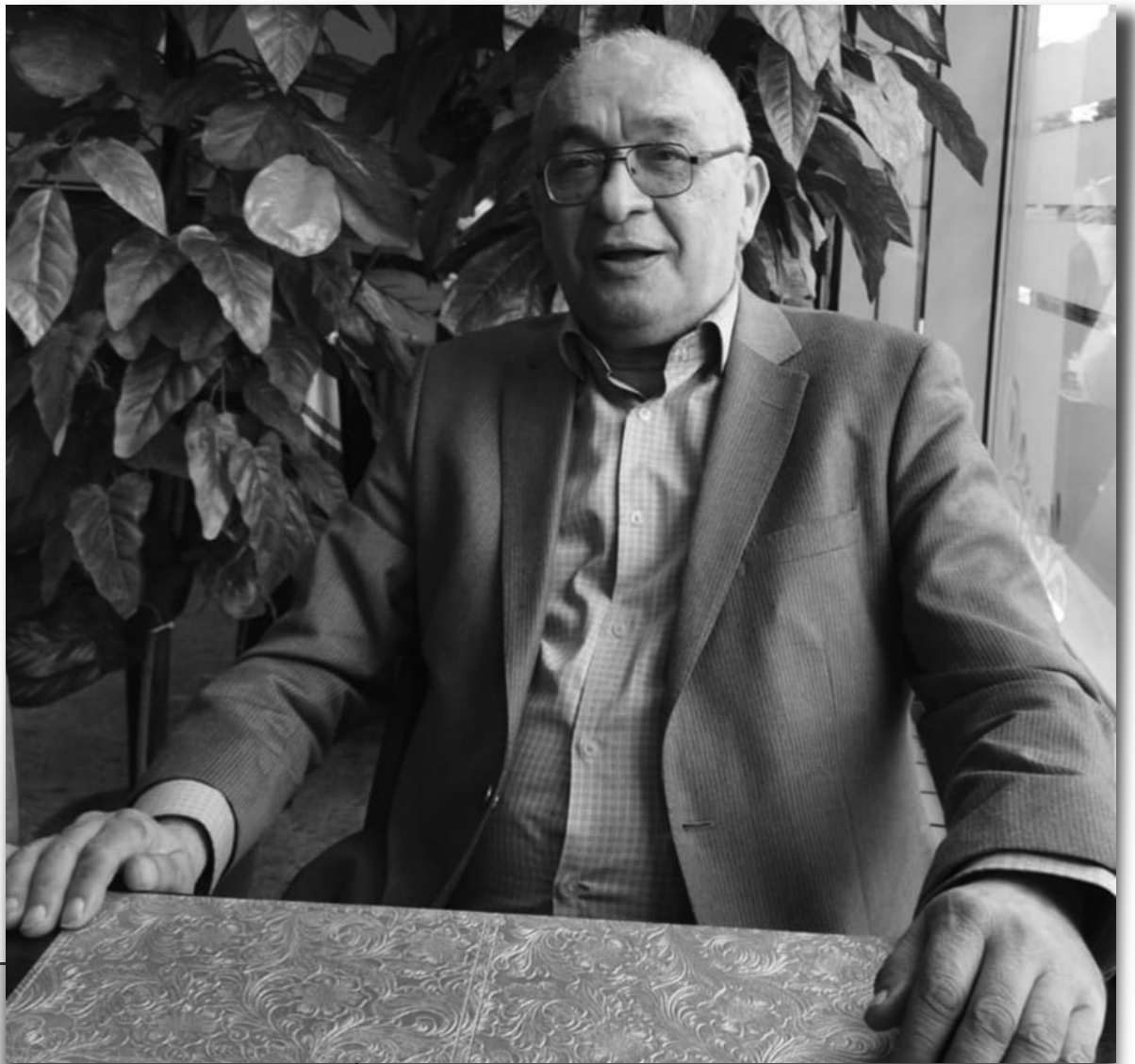
Elxan Zal-65

Mən Elxan Zal Qaraxan

Özüm barədə esse

2005-ci ildə Arif Əmrəhoğlunun məsləhəti ilə Oljas Suleymenovun şeirlərini və əsas poetik əsəri “Gil kitab” poemasını təmənnsiz olaraq dilimizə tərcümə edib “Rəsul Rza fondunun” dəstəyi ilə nəşr etdirdim, mənim tərcüməm “Gil kitab”ın Türkiyə nəşri üçün də əsas qaynaq oldu.

Ölkəmizdə az qala “milli qəhrəman” səviyyəsində qəbul edilən bir şairin şeirlərini Azərbaycan dilinə çevrilməsinin heç kimin ürəyindən keçməməsi mənim arıma gəlirdi. Tədbirlər təşkiləyirdilər, yubileylər keçirirdilər və Oljasın şeirlərini orada rusca səsləndirirdilər. Nə isə...Mənə qədər Oljasın şeirlərinin kiçik bir qismini şair dostum Akif Əhmədgil çevirmişdi, o da Sovet dövründə. Sonradan O. Suleymenovun poetik irsinin doğsan faizinin Azərbaycan dilinə çevrilməsi yükü Akiflə ikimizin boynumuza düşdü... “Savaş ayələri” və Oljasın poeziyası mənə türklərin Ana Kahasına aparan yola səmtiləndirdi. Elə həmin 2005-ci ildə türk tarixinin ən böyük simalarından olan, müqəddəslik statusu qazanmış Mahmud Kaşqarının adına bir qurum yaratmaqla bağlı Anar müəllimə müraciət etdim və biz Mahmud Kaşqari adına Beynəlxalq Fondu qurduq. Bu qurum pis-yaxşı hələ ki, fəa-

“Savaş ayələri” mənə sözün əsl mənasında məşhurluq gətirdi. Bakıya təzə ayaq basırdım, həmin dövrdə ədəbi mühitin passionariləri Murad Köhnəqala, Rəşad Qaraca, Əsəd Cahangir kimi yenilikçi qələm adamları kitab barədə yazılar yazdılar. Üstəlik Əsəd Cahangir Yazıçılar Birliyinin qurultayında “Savaş ayələri” barədə gürultulu bir çıxış elədi. Yazıçılar Birliyinin katibi, görkəmli ədəbiyyatşünas-alim, böyük türk kişisi, rəhmətlik Arif Əmrəhoğlu da “Savaş ayələri ilə bağlı yazı yazdı, “ruhumun, yaddaşımın, savaşımın kitabı” dedi bu kitabla...

olundu. Almanaxın adı da mənim eyni adlı şeirimdən götürülmüşdü. Burada dərc olunan şeirlər mövzu baxımından “Savaş ayələri”ndən tamamilə fərqli idi və sonradan barəsində çox sayılı yazılar yazılan “Torqov peyzajı” kitabımın əhəmiyyətli hissəsini təşkil elədilər.

...Sonra hadisələr işıq sürətiylə cərəyan etməyə başladı. Murad Köhnəqala, Rəşad Qaraca, Həmid Hərşçi ilə birlikdə “Azad Yazılar Ocağı” adlı bir təşkilat qurduq. Bu təşkilat Azərbaycan ədəbi mühitində əsl təlatüm yaratdı və yeni ədəbiyyatın, müstəqillik dövrünün ədəbiyyatının ortaya çıxması üçün əsl meydan oldu. Ədəbiyyatımıza AYB-nin ciddi-cəhdlə qoruyub

liyyət göstərir və türk dövlətlərinin elitasında yaxşı tanınır. Anar müəllim Vəqif Səmədoğlu ilə bərabər mənim ədəbi tələyimdə önəmli rol oynayıblar, bəlkə də onlar olmasaydı mən də Xaqani kimi “Həbsiyyə”lər yazardım. Ümumiyyətlə mən Yazıçılar Birliyinə Anar müəllimin şəxsi dəvəti ilə üzv olmuşam.

2008-ci ildə dedilər ki, Prezident “yaradıcılığa” dəstək üçün təqaüdlər ayırıb. Bir çoxları kimi mənə də verdilər, kasıb vaxtlarımdı, bir az qəddimi düzəltdi. Bu mənə mətbuatda dərc olunan yazıları qruplaşdırmağa imkan yaratdı. Həmin vaxt yazdığım şərti savaş şeirlərimə Elxan Qaraxanlı, modern-seviş şeirlərimə Elxan Zal

coşqu ilə qarşılandı və onlar “Ordu günü” kitabıyla birgə indiyədək mənim poetik yaradıcılığımın ana xəttini təşkil edirlər. Şəviş və savaş şairi Elxan Zal Qaraxanlı bax belə meydana çıxdı. Sevgi və savaş mənim üçün çox yaxın məfhumlardı, mənə bunu “Polonez”də demişəm ki, “sevgi də bir savaştır”. Və yaxud başqa bir yerdə “mən sevginin və savaşın xanıyam”. Bu düşüncə heç də mənim kəşfim deyil, qədimlərdə, çoxallahlıq dövründə sevgi ilahələri həmişə də savaş ilahələridi. Yeni qədim insanlar belə, sevgi və savaş arasında heç bir fərq görmürdülər.

Bizim ədəbi camiyəmiz, bizim ədəbi gənclik sevgi şeirlərini,

də bir yazı yazdı. Mənim şeirlərimin bir qismini rus dilinə çevirən də Çulpan xanım olub. Həm də çox gözəl çevirib.

Savaş şeirlərindən Nizami Cəfərov, Arif Əmrəhoğlu, Mahirə Abdulla, Rəşad Qaraca, Əsəd Cahangir kimi ünlü qələm sahibləri tərəfindən yazılar yazılsa da, insanlarımızın canında hələ savaş əhval ruhiyyəsi yox idi. Onda Bakı əhli ölkədəki modernləşmə və inkişaf çağının ləzzətini yaşayırdı. Sevgi ilahəsinin hökmündəydi insanlarımız.

...Dediym ki 2008-ci ildə gözlənilməz halda bizə təqaüd verdilər, bir ildən sonra təqaüdlərimizi kəsdilər. Dedilər ki, yaradıcı adam nə qədər çətinlik çəksə, o qədər pozitiv düşünsün. Sözün düzü mən tox olanda daha pozitiv düşündüyümdən (hər halda adımda da, soyadımda da kral işarəti var), bir müddət tərcümə işlərinə girdim. Oljas Suleymenov, Henrix Heyne, Abay, Məhəmməd İqbal..., onların yaradıcılığının

az deyil. Mən də çevirirəm, mənə də çevirirlər. Yəqin ki, yaxın gələcəkdə daha çox çevirəcəklər. Ödül də alıram, ödül də verirəm. Oljas Suleymenov, Çingiz Abdullayev, Aleksandr Duqin, Nanik Kamal Zeybək kimi dünya şöhrətli adamlar mənim əllərimdən ödə alıblar, cəddim Mahmud Kaşqari adına onlara Beynəlxalq Mahmud Kaşqari Mükafatı təqdim eləmişəm. Yəqin ki, mən dünya tarixində ödə verən yeganə şairəm, düzü Fransada Qonkur qardaşları da olub, amma onlar yazıçı idilər.

Qədim türklərə dair üç nəsr kitabı da yazmışam, onları ədəbi-elmi janra aid etmək olar, bu janrda əsasən Oljas Suleymenov yazır. Düşünürəm ki, onlar barədə gələcəkdə Azərbaycanda da, xaricdə də çox danışılacaq.

Hələlik bu qədər bəs edər, sonra yadıma düşdükcə əlavələr edərdim. Hər şeyi yazsam gərək bir kitab ola. Buna isə nə vaxtım var, nə də hövsələm.